

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ СМАРАГДОВОЇ МЕРЕЖІ В УКРАЇНІ

LEGAL ASPECTS OF CREATION OF THE EMERALD NETWORK IN UKRAINE

Ващишин М.Я.,

к.ю.н., доцент кафедри соціального права

Львівський національний університет імені Івана Франка

Стаття присвячена дослідженню міжнародно-правових засад формування Смарагдової мережі в Україні у контексті виконання нашою державою Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції). Проаналізовано проект закону України «Про території Смарагдової мережі» та висловлено пропозиції щодо вдосконалення його змісту.

Ключові слова: Смарагдова мережа, Бернська конвенція, території особливого природоохоронного інтересу, дика флора і фауна, природні середовища існування, національна екологічна мережа, Natura 2000.

Статья посвящена исследованию международно-правовых основ формирования Изумрудной сети в Украине в контексте соблюдения нашей страной Конвенции об охране дикой флоры и фауны и природной среды их обитания в Европе (Бернской конвенции). Проанализирован проект закона Украины «О территориях Изумрудной сети» и сформулированы предложения по совершенствованию его содержания.

Ключевые слова: Изумрудная сеть, Бернская конвенция, территории особого природоохранного интереса, дикая флора и фауна, природная среда обитания, национальная экологическая сеть, Natura 2000.

The article is devoted to the study of the international legal grounds of creation of the Emerald Network in Ukraine in the context of implementation of the Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (the Berne Convention) by our state. The peculiarities of creation and development pattern of the Emerald Network in Ukraine has been revealed, which is important in the context of European integration processes and the future prospect of the Natura 2000 program spreading for Ukraine as a preparatory stage of the environmental policy of the EU applicant States.

The draft law "On the territories of the Emerald Network", developed by the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine, has been analyzed, and some comments has been made regarding the definition of the terms used in it. It has been substantiated that the legal regime of right-of-way and zones of sanitary protection cannot be combined with the nature protection status of the territory of the Emerald Network because of the exclusive pattern of their utilization. The correlation between the Emerald Network and the national ecological network of Ukraine as a part and the whole has been determined.

The positive aspects of the draft law "On the territories of the Emerald Network" include a well-defined procedure of drawing up the list of proposed territories and the definition of the territories of the Emerald Network. At the same time, it is stated that the procedure for the development of management plans and monitoring of the nature conservation status of natural habitats and species of natural flora and fauna within the Emerald Network is largely integrated into the existing mechanisms of the functioning of the institutions of the natural reserve fund of Ukraine. It was concluded that the draft law demonstrates readiness of Ukraine to approximate the Council of Europe environmental protection standards and the EU environmental policy.

It was proved that there is a need for a broad public discussion aimed at improving the abovementioned draft law, since the legal reasoning of such changes will have a direct impact on legislative activity in the environmental sphere and will have a further positive effect on the practice of its enforcement in the process of development of the Emerald Network in Ukraine as well as protection and conservation of ASCI territories.

Key words: the Emerald Network, Berne Convention, areas of particular environmental interest, wild flora and fauna, natural habitats, national ecological network, Natura 2000.

Формування Смарагдової мережі є сучасним прогресивним та досить дієвим інструментом охорони довкілля в Європі. Смарагдова мережа (мережа Емеральд) є природоохоронною мережею Території Особливого Природоохоронного Інтересу (Areas of Special Conservation Interest, ASCI), котра формується на спеціальноєвропейському рівні відповідно до Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції) від 19 вересня 1979 р., котру Україна ратифікувала Законом № 436/96-ВР від 29.10.1996 р.

У сучасній еколого-правовій літературі донедавна зустрічалися лише поодинокі згадки про Смарагдову мережу як інструмент виконання європейськими країнами своїх міжнародно-правових зобов'язань згідно з Бернською конвенцією у сфері збереження дикої флори і фауни. Правовим аспектам її формування не приділялася належна увага. Недостатньо дослідженими залишаються питання стосовно юридичних ознак Смарагдової мережі як окремого об'єкта екологічного права та її співвідношення з національною екологічною мережею України. На особливу увагу заслуговує книга [1], що стала результатом роботи понад двадцяти авторів, в якій узагальнено інформацію про основні засади проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі), проведено аналіз її проектування в Україні та пропозиції щодо організації подальшої роботи з її формування.

Серед дослідників організаційно-правових засад формування Смарагдової мережі в Україні варто назвати

А. Андрусевича, О.В. Бевз, А.П. Гетьмана, І. Данилик, О. Кагало, С.М. Кравченко, В.І. Лозо, М.О. Медведєву, Л. Мочарську, Б. Проць, І. Реслер, Н. Цюру, К. Полянську, О.О. Статівку, Н.Я. Шпарика, С.В. Шутяк, М. Чернявсько-го та інших вчених.

Основоположним міжнародно-правовим документом, що визначає засади формування Смарагдової мережі, є Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі, підписана в Берні 19 вересня 1979 р., ратифікована Україною з деякими застереженнями Законом № 436/96-ВР від 29.10.1996 р., яка набрала чинності для України з 1 травня 1999 р. До складу Смарагдової мережі включаються за спеціальною процедурою, передбаченою у 1989 р. Рекомендацією № 16 Постійного комітету Бернської конвенції Території особливого природоохоронного інтересу (Areas of Special Conservation Interest, ASCI), що мають важливе значення для охорони видів та оселищ.

Реальне втілення ідеї створення Смарагдової мережі розпочалося після прийняття Постійним комітетом Бернської конвенції Резолюції № 3 1996 р. щодо створення Пан-Європейської (Всеєвропейської) екологічної мережі, Резолюції № 4 1996 р., яка визначає оселища, що вимагають спеціальних заходів щодо їхнього збереження, та Резолюції № 5 1998 р. стосовно Правил для мережі ASCI (мережі Емеральд) [1, с. 12]. Процес визначення ASCI узгоджується з процедурою формування мережі Natura

2000 на основі критеріїв, прийнятих Оселищним Комітетом Європейського Союзу (Habitats Committee) в 1997 р. Згодом, Постійний комітет Бернської конвенції у Резолюції № 6 1998 р. визначив види, що вимагають конкретних заходів щодо збереження їх оселищ (включаючи міграційні види). У 2010 р. до Резолюції № 4 були внесені зміни, що передбачали переведення класифікації оселищ за формою EUNIS, котра підтримується Європейським агентством з охорони навколишнього середовища.

Держави-члени Ради Європи та інші держави, які підписали Бернську конвенцію, визнали, що дика флора та фауна є природною спадщиною непересічної естетичної, наукової, культурної, рекреаційної та економічної цінності, яку необхідно зберегти і передати прийдешнім поколінням; визначили виключно важливу роль, яку відіграють дика флора та фауна у підтриманні біологічної рівноваги, а також те, що численні види дикої флори та фауни зазнають серйозного виснаження і що деяким із них загрожує зникнення; визнали, що охорона природних середовищ існування є важливим елементом захисту і охорони дикої флори та фауни; домовилися, що проблема охорони дикої флори та фауни має враховуватися урядами в їхніх національних завданнях і програмах і що для захисту, зокрема, мігруючих видів необхідно започаткувати міжнародне співробітництво [2].

Хоча Бернська конвенція спрямована, насамперед, на охорону біорізноманіття, що має значення для всього європейського континенту і потребує вжиття міжнародних заходів, у ній наголошується також і на потребі охорони тих видів флори й фауни, що мають місцеве значення. Так, Договірні Сторони Бернської конвенції вживають необхідних заходів для підтримання популяцій дикої флори та фауни на такому рівні або для приведення їх до такого рівня, який відповідає, зокрема, екологічним, науковим і культурним вимогам, та враховують при цьому економічні та рекреаційні вимоги, а також потреби підвидів, різновидів чи форм, що знаходяться під загрозою на місцевому рівні [2].

Природоохоронні заходи, передбачені Бернською конвенцією, мають комплексний характер і мають інтегруватися у стратегію регіональної містобудівної діяльності, а також підвищувати рівень екологічної культури громадян. Кожна Договірна Сторона Бернської конвенції зобов'язується враховувати у своїй політиці планування забудови і розвитку територій та у своїх заходах, спрямованих на боротьбу із забрудненням, необхідність охорони дикої флори та фауни. Кожна Договірна Сторона сприяє просвіті та поширенню загальної інформації з питань необхідності охорони видів дикої флори та фауни і їхніх середовищ існування [2].

На виконання Бернської конвенції, Україна зобов'язалася здійснювати заходи з охорони видів дикої флори й фауни та оселищ (природних середовищ існування), в тому числі і шляхом створення мережі Емеральд (Смарагдової мережі). Відповідальним за виконання зобов'язань, визначених Бернською конвенцією в Україні, органом є Міністерство екології та природних ресурсів України (Мінприроди), функціональний підрозділ якого (Департамент екомережі та природно-заповідного фонду) уповноважений здійснювати заходи у сфері проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі). Міністерством екології та природних ресурсів України було винесено на громадське обговорення законопроект «Про території Смарагдової мережі» і опубліковано його 12 березня 2018 р. на офіційному сайті Мінприроди. Метою цього Закону є забезпечення збереження природних оселищ та видів природної флори і фауни шляхом визначення та збереження територій Смарагдової мережі в межах України [3].

Попри відсутність спеціального законодавчого регулювання та належної уваги національних інституцій, формування мережі Емеральд в Україні вже

майже десять років відбувається за підтримки Європейського Союзу та Ради Європи. Постійний комітет Бернської конвенції 18.11.2016 р. затвердив оновлений перелік офіційно прийнятих територій мережі Емеральд, який включає 3 500 об'єктів, із них 271 об'єкт розташований на території України.

Метою формування Смарагдової мережі є охорона як самих видів дикої флори та фауни, так і природних середовищ їх існування (оселищ). У Резолюції № 4 Бернської конвенції та Додатку I Оселищної Директиви ЄС під терміном «природне оселище (біотоп)» розуміється суходільна або водна ділянка, природна або напівприродна, яка визначається за географічними, абіотичними та біотичними особливостями. Експерти зазначають, що першим кроком із визначення територій Смарагдової мережі мала б стати інвентаризація поширення цих видів та оселищ на території України та визначення місць їх найбільшої концентрації [1, с. 32].

У більшості країн формування Смарагдової мережі відбувалося саме у такий спосіб – від конкретних локалітетів видів та оселищ до територій. Проводилися оцінка їх природних ресурсів та визначення видів і оселищ для захисту у рамках Смарагдової мережі, а також потенційних АСЦИ, придатних для забезпечення довготривалого виживання видів, що охороняються Бернською конвенцією. У 2009–2016 рр. у два етапи реалізовувалася Спільна програма Європейського Союзу та Ради Європи, щодо підтримки розширення принципів мережі Натура 2000 через мережу Емеральд (Смарагдову мережу) у Східній Європі та Південному Кавказі семи цільовим країнам (Україна, Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова та Російська Федерація). Загальні завдання Спільної програми полягали у поширенні філософії та методології мережі Натура 2000 для вищезазначених семи цільових країн, просування Бернської конвенції та екологічних принципів ЄС у сфері захисту оселищ та видів за межами Європейського Союзу і допомоги цим країнам виконати зобов'язання, що виникають із приєднання до Бернської конвенції [1, с. 29].

Проекти другої Спільної програми були спрямовані на досягнення повністю діючої загальноєвропейської мережі Емеральд до 2020 р. і тому ставили перед собою завдання щодо досягнення таких результатів:

- визначення потенційних територій Емеральд у цільових країнах;
- проведення наукової оцінки достатності цих територій для забезпечення довготривалого виживання цільових видів та оселищ;
- розробка конкретних керівних принципів щодо затвердження та управління територіями Емеральд на національному рівні.

Виконання вищезазначеного проекту в Україні здійснювала благодійна організація «Інтерекосентр».

Однак офіційні розробники Смарагдової мережі в Україні пішли значно легшим шляхом: вони збирали інформацію про наявність вказаних видів і оселищ на територіях наявних об'єктів природно-заповідного фонду найвищого рангу (біосферні та природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки), що першочергово були включені ними до Смарагдової мережі. Натомість величезна кількість місць найбільшої концентрації «емеральдівських» видів та оселищ, що розташовані за межами ПЗФ, не охоплені запропонованою версією Мережі [1, с. 32]. Таким шляхом в Україні відбувається формування національної екологічної мережі, в основу побудови котрої покладено об'єкти та території природно-заповідного фонду.

Нині спроектована Смарагдова мережа має фрагментований характер, процес її розробки проходив непрозоро. Мінприроди «самоусунулося» від процесу та практично не проводило інформаційної та просвітницької кампанії з тематики проектування Мережі [1, с. 32]. Більшість визна-

чених в Україні території Емеральд (Смарагдової мережі) України дублюють об'єкти ПЗФ і таким чином не поліпшують стан охорони видів та оселищ, до того ж, часто вони не ефективні через законодавчо закріплену консервативність природоохоронної діяльності; потребують розширення зв'язки недосконалої системи погодження при створенні об'єктів ПЗФ або ж включають населені пункти, сільськогосподарські угіддя та інші трансформовані території тощо, що нівелює природоохоронну цінність таких об'єктів [1, с. 32]. Загалом варто погодитись із критикою «національної» моделі побудови Смарагдової мережі в Україні, котра ґрунтується на домінуванні природно-заповідного підходу над «оселищним» у її проектуванні.

Однак необхідно заперечити недоцільність включення до складу мережі Емеральд окремих територій у межах населених пунктів, а також земельних ділянок сільськогосподарського призначення, зокрема пасовищ і сіножатей, що є сільськогосподарськими угіддями екстенсивного типу використання. Європейська практика засвідчує також позитивний ефект від надання особливого природоохоронного статусу емеральдівського об'єкта окремим закинутим будівлям, де оселилися кажани, що занесені до Списку Бернської конвенції; чи окремим деревам на околиці міст, де гніздують перелітні птахи, котрі перебувають під загрозою зникнення; чи водно-болотним угіддям, що є важливими для одного чи кількох мігруючих видів і перебувають під охороною Рамсарської конвенції тощо.

Останнім часом Мінприроди демонструє готовність активізувати розбудову Смарагдової мережі в Україні. На прес-конференції в Українському кризовому медіацентрі під час презентації законопроекту «Про території Смарагдової мережі» О. Семерак зазначив, що нині в Україні діє система охорони важливих для природи територій – парків, заповідників, заказників. Водночас світовий досвід показує, що необхідно впроваджувати нові інструменти та правові режими – більш дієві, гнучкі, такі, що охороняють види і оселища, але водночас враховують діяльність людини – наприклад, її господарську діяльність. Міністр нагадав, що за допомогою мережі NATURA 2000 держави-члени ЄС виконують вимоги Бернської конвенції – Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі, а також вимоги Пташиної та Оселищної Директив ЄС [3]. Ці міжнародно-правові документи лежать в основі екологічної політики ЄС у сфері охорони біорізноманіття і є орієнтиром для України на найближчу перспективу як умова її майбутнього членства в ЄС.

Міністр екології та природних ресурсів України О. Семерак переконаний, що зміна підходу до управління природоохоронними територіями з «охорони» до «збереження окремих видів флори і фауни та природних оселищ» створить новий інструмент збереження дикої природи в Україні. Він зазначив: «Дороговказом для нас є Угода про асоціацію і досвід держав ЄС. Проте впроваджуючи ширший європейський досвід, ми маємо враховувати й українську ситуацію» [3]. Видається, що методологічно проблема полягатиме в тому, щоби оптимально поєднати заходи із формування національної екологічної мережі із визначенням територій Смарагдової мережі. У запропонованому законопроекті про Смарагдову мережу ці механізми не є взаємозамінними, а функціонують паралельно.

В Україні вже з 2000 р. формується національна екологічна мережа. Законодавчою основою її організації є Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 рр., затверджена Законом України від 21 вересня 2000 р., а також Закон

України «Про екологічну мережу України» від 24 червня 2004 р. Виникає закономірне питання: як поєднуються між собою національна екомережа та Смарагдова мережа (Емеральд)? Чи не дублюють вони одна одну, та чи немає потреби відмовитися від «пригальмованого» механізму проектування національної екомережі на користь мережі Емеральд, котра видається більш перспективною через обсягне суттєве фінансування європейських інституцій?

О. Семерак повідомив, що основні витрати на впровадження презентованого законопроекту про Смарагдову мережу підуть на розроблення і впровадження менеджмент-планів, в яких, зокрема, буде чітко визначено заходи зі збереження і моніторингу кожного пріоритетного виду та природного оселища. За його словами, враховуючи, що Смарагдова мережа в Україні нині охоплює близько 6 млн га, необхідні витрати на наступні десять років становить 18,8 млн євро, або 1,9 млн євро на рік. Ці витрати будуть меншими, оскільки менеджмент-плани можуть бути складовою частиною інших проектних та планових документів, на які держава вже виділяє кошти. Розробленим законопроектом передбачено запровадити біогеографічний підхід. А це означає, що для кожного пріоритетного виду та природного оселища розроблятиметься конкретна карта [3].

Нині чинне законодавство України про екологічну мережу не визначає співвідношення між національною екологічною мережею та Смарагдовою мережею. М.О. Медведєва зазначає, що Закон України «Про екологічну мережу України» містить непряме посилання на документи сформованої в рамках Ради Європи Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття 1995 та 2003 рр., які, своєю чергою, визнають головними інструментами реалізації Всеєвропейської екомережі Програму ЄС «Натура 2000», засновану відповідно до вимог директив ЄС, та Смарагдову мережу, засновану відповідно до Бернської конвенції [4, с. 331].

Фахівці-екологи також вважають, що Смарагдова мережа (Emerald Network) є доповненням до екомережі та засобом забезпечення довготривалого виживання найцінніших європейських видів і природних середовищ їх існування. Вона також доповнює мережу ЄС «Натура 2000» і використовує ту саму методологію та наукові підходи. Смарагдова мережа відіграє роль підготовки держав-кандидатів на членство в ЄС до інтеграції в мережу ЄС «Натура 2000» [5, с. 13].

М.О. Медведєва переконана, що внутрішньодержавний механізм реалізації норм міжнародного права є особливо важливим, оскільки міжнародне право навколишнього середовища є тією галуззю, для ефективної реалізації якої необхідне сприяння з боку національного права. Деякі міжнародні угоди прямо передбачають заходи реалізації їх норм у внутрішньому праві, які можуть стосуватися як нормативно-правового забезпечення, так і організаційно-інституційного механізму [4, с.61]. Відповідно до Рекомендації № 16 та Резолюцій № 3 і № 5 Постійного комітету Бернської конвенції сформульовані загальні засади визначення територій мережі Емеральд (ASCI). Відповідальність за визначення територій Смарагдової мережі лежить на урядах відповідних держав [1, с. 13].

Законопроектом «Про території Смарагдової мережі» [3] пропонується внесення змін до семи законів, зокрема, до Лісового, Водного та Земельного кодексів України, а також до Закону України «Про екологічну мережу України», згідно з якими території Смарагдової мережі пропонуються включати до складових структурних елементів екомережі. Належність територій Смарагдової мережі до національного переліку складових структурних елементів екомережі відображає їх фрагментарний, а не системний характер, однак разом із тим засвідчує

особливий, відмінний від інших складників екомережі статус, котрий отримується після затвердження Постійним комітетом Бернської конвенції запропонованої Мінприроди України території та занесення її до Переліку визначених територій Смарагдової мережі.

На нашу думку, національна екомережа як складова частина Всеєвропейської екологічної мережі, що формується під егідою Ради Європи на основі Всеєвропейської стратегії збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, має право на подальший розвиток, оскільки переслідує значно ширші цілі, аніж Смарагдова мережа, та має системний характер. Про їх співвідношення свідчить правильний підхід розробників законопроекту, котрі визначають Смарагдову мережу і національну екомережу як частину й ціле.

Водночас варто підтримати О.В. Бевз, котра пропонує внести зміни до Закону України «Про екологічну мережу України» у частині введення принципів та критеріїв виділення природних середовищ існування як основи вибору складових елементів екомережі, а також доповнити понятійний апарат, повноваження Кабінету Міністрів України та інших органів влади тощо [6, с. 89].

Урядовий законопроект «Про території Смарагдової мережі» загалом відповідає вимогам визначення територій ASCI. На виконання зобов'язань України за Угодою про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншого боку, цей законопроект спрямований на імплементацію актів законодавства Європейського Союзу у сфері охорони природи. Він визначає правові засади визначення та збереження територій Смарагдової мережі в межах України згідно з вимогами Бернської конвенції та з врахуванням вимог Директиви № 2009/147/ЄС про збереження диких птахів та Директиви № 92/43/ЄС про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори [3].

Однак запропонований для обговорення законопроект містить низку термінологічних недоліків. Так, зокрема, у ньому термін «територія Смарагдової мережі» розглядається як «територія, що запропонована та визначена згідно з цим законом і має чіткі межі» [2]. Території Смарагдової мережі мають первинно відповідати вимогам ASCI та узгоджуватися із основними критеріями їх визначення згідно з Рекомендаціями № 16 та № 157 (2011) Постійного комітету Бернської конвенції. Постановою Кабінету Міністрів України від 18 травня 2017 р. № 336 «Порядок розроблення плану управління річковим басейном» визначено поняття об'єкта Смарагдової мережі як спеціальної території для збереження біологічного різноманіття, створеної (визначеної) відповідно до Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції) [7]. Таким чином, із прийняттям Закону України «Про території Смарагдової мережі» необхідно буде уніфікувати терміни «територія» та «об'єкт» Смарагдової мережі.

У ст. 4 законопроекту, котра передбачає «критерії визначення територій для включення до переліку запропонованих територій Смарагдової мережі», варто зазначити, що така територія має відповідати одному або кільком із цих критеріїв, а саму статтю варто назвати «критерії відповідності території Смарагдової мережі вимогам ASCI». Крім того, вказівка на наявність «чітких меж» такої території є зайвою, з огляду на визначення у ч. 3 ст. 5 законопроекту перелік даних про кожну територію Смарагдової мережі, серед яких є передбачені дані про «координати і межі території Смарагдової мережі» [2].

Термінологічно невірним у законопроекті є визначення поняття «збереження», під яким розуміється «низка заходів, які необхідні для підтримання або відновлення природних оселищ та популяцій видів природної флори і фауни у задовільному природоохоронному статусі». На-

самперед, треба відмовитися від слова «низка», яке є зайвим і не має юридичного змісту. Термін «задовільний» варто замінити на «сприятливий», що більше відповідає цілям збереження. Крім того, у цьому разі доречнішим є вживання терміна «стан», а не «статус».

Досить невдало сформульовані запропоновані у законопроекті зміни до Водного кодексу, що стосуються «розташування території Смарагдової мережі» на території прибережної захисної смуги, смуги відведення та зони санітарної охорони. Насамперед, правовий режим смуг відведення та зон санітарної охорони не може поєднуватися з природоохоронним статусом території Смарагдової мережі через виключний цільовий характер їх використання. Така думка висловлена екологами-юристами МБО «Екологія-Право-Людина», котрі вважають, оскільки Смарагдова мережа спрямована на збереження дикої флори і фауни та їхніх природних середовищ існування в Європі, логічно, що використання цих територій для містобудівних потреб є неможливим, оскільки не відповідає меті їх створення [8, с. 182].

Крім того, доречніше говорити про «визначення» території Смарагдової мережі у межах прибережної захисної смуги, а не її «розташування» на такій території. Також неправильно вважати, що правовий режим прибережної захисної смуги (смуги відведення, зони санітарної охорони) «не забороняє здійснення заходів для збереження території Смарагдової мережі». Краще передбачити, що правовий режим прибережної захисної смуги має сприяти цілям збереження території Смарагдової мережі. О.О. Статівка, аналізуючи урядовий законопроект, зауважила, що новелою оновленої системи стане оцінка впливу на довкілля, адже впровадження Смарагдової мережі передбачає обмеження та заборони на види діяльності. Відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», здійснюватиметься оцінка планованої діяльності на предмет відповідності вимогам Бернської конвенції та на цій підставі робитиметься висновок про можливість здійснення того чи іншого виду діяльності [9, с. 410]. Однак такі обмеження будуть стосуватися лише майбутньої, а не вже здійснюваної господарської діяльності.

До позитивних аспектів законопроекту «Про території Смарагдової мережі» належать досить чітко окреслена процедура формування переліку запропонованих територій та визначення територій Смарагдової мережі. Водночас процедура розроблення менеджмент-планів і моніторингу природоохоронного статусу природних оселищ та видів природної флори і фауни в межах Смарагдової мережі значною мірою інтегрується в наявні механізми функціонування установ природно-заповідного фонду України, що вже неодноразово піддавалося обґрунтованій критиці експертів-екологів.

Проведене дослідження дає змогу виявити особливості створення і закономірності розвитку Смарагдової мережі в Україні, що важливо в контексті євроінтеграційних процесів та майбутньої перспективи поширення програми «Натура 2000» для України як підготовчий етап екологічної політики держав-кандидатів на вступ до ЄС.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що розроблений Мінприроди законопроект «Про території Смарагдової мережі» викликає окремі зауваження, однак він демонструє готовність України далі наближатися до природоохоронних стандартів Ради Європи та екологічної політики ЄС. Існує потреба ширшого громадського обговорення, спрямованого на вдосконалення цього законопроекту, оскільки юридичне обґрунтування таких змін матиме безпосередній вплив на правотворчу діяльність у природоохоронній сфері та справлятиме подальший позитивний ефект на практику його правозастосування в процесі розбудови Смарагдової мережі в Україні, а також охорони та збереження територій ASCI.

ЛІТЕРАТУРА

1. Залучення громадськості та науковців до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні / Полянська К.В., Борищенко К.А., Павлачик П. (Pawel Pawlaczyk), Василюк О.В., Марущак О.Ю., Ширяєва Д.В., Куземко А.А., Оскирко О.С. та ін. / під ред. д.б.н. А. Куземко. Київ, 2017. 304 с.
2. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 19.09.1979. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_032.
3. Про території Смарагдової мережі: Проект закону України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/minprirodi-vinosit-na-gromadske-zakonoproekt-pro-teritoriyi-smaragdovoyi-merezhi>
4. Медведєва М.О. Теоретичні та практичні аспекти реалізації міжнародно-правових норм у галузі охорони навколишнього середовища. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин. К.: «Фенікс», 2012. 484 с.
5. Правовий режим природно-заповідного фонду України: історія формування, юридичні аспекти та закордонний досвід (посібник) / За заг. ред. О. Кравченко. Львів: Видавництво «Компанія «Манускрипт», 2017. 92 с.
6. Бєвз О.В. Правові засади формування Смарагдової мережі за законодавством України в умовах євроінтеграції. Правові проблеми державно-приватного партнерства в умовах євроінтеграції: збірник матеріалів Міжнародного конгресу, присвяченого 20-річчю Національного університету «Одеська юридична академія», м. Одеса, 2–4 червня 2017 р. / відп. ред.: Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, Т.Є. Харитонova; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Юридична література, 2017. С. 87–90.
7. Порядок розроблення плану управління річковим басейном: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2017 р. № 336. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/336-2017-%D0%BF>.
8. Шутяк С.В., Полянська К. Оголошення території Смарагдовою мережею забороняє її використання для містобудівних потреб. Стратегія екологічної безпеки України : соціально-економічний та правовий вимір: збірник матеріалів III круглого столу. Львів: Навчально-науковий інститут права та психології Національного університету «Львівська політехніка», 2018. С. 179–182.
9. Статівка О.О. Актуальні виклики заповідної справи: до питання про перспективи створення об'єктів Смарагдової мережі в Україні. Розвиток аграрного, земельного та екологічного права на зламі тисячоліть: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 18–19 травня 2018 р.) / За заг. ред. д.ю.н., проф. В.М. Єрмоленка. К., 2018. 427 с.

УДК 344.4 (477)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РЕСПУБЛІКИ ТУРКМЕНИСТАН

PROVIDING RATIONAL USE OF NATURAL RESOURCES IN THE CONTEXT OF THE REALIZATION OF THE STATE ENVIRONMENTAL POLICY OF THE REPUBLIC OF TURKMENISTAN

Загурський О.Б.,
к.ю.н., доцент кафедри гуманітарних і фундаментальних дисциплін
*Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету*

У статті розглядаються концептуальні та стратегічні питання становлення та формування державної екологічної політики Республіки Туркменістан. Автором досліджується правова природа державної екологічної політики Республіки Туркменістан в контексті забезпечення національної політики, а також аналізуються подальші перспективи реформування та удосконалення екологічного законодавства Республіки Туркменістан.

Ключові слова: державна екологічна політика, екологічне законодавство, природні ресурси, раціональне використання, навколишнє природне середовище.

В статье рассматриваются концептуальные и стратегические вопросы становления и формирования государственной экологической политики Республики Туркменистан. Автором исследуется правовая природа государственной экологической политики Республики Туркменистан в контексте обеспечения национальной политики, а также анализируются дальнейшие перспективы реформирования и совершенствования экологического законодательства Республики Туркменистан.

Ключевые слова: государственная экологическая политика, экологическое законодательство, природные ресурсы, рациональное использование, окружающая естественная среда.

The article deals with the conceptual and strategic issues of the state ecological policy of the Republic of Turkmenistan. The national legislation of the Republic of Turkmenistan regarding the mechanism of state environmental policy implementation is analyzed. The author examines the legal nature of the state environmental policy of the Republic of Turkmenistan in the context of ensuring national policy, as well as analyzes the further prospects of reforming and improving the environmental legislation of the Republic of Turkmenistan.

It is substantiated that in order to better realize the state environmental policy of the Republic of Turkmenistan in the framework of harmonization with international norms it is necessary to study the essence and importance of the principle of scientifically grounded combination of environmental, economic and social interests of society.

It was determined that the strategic purpose of the state environmental policy of the Republic of Turkmenistan is to preserve natural ecosystems, maintain their integrity and life support functions for sustainable development of society, improve the quality of life and improve the health of the population, and ensure the country's environmental safety.

It is specified that along with the legal mechanism, the economic mechanism, which covers a number of instruments of influence on the material interests of enterprises and individual workers, also influences the protection of the environment.

The study concluded that there is currently no country in the world that would not be affected by the environmental crisis, is directly related to the limited natural resources of the planet at a high level of concentration of industry and intensification of agricultural production, which, in turn, have led to excessive technological load on natural resources.

Key words: state environmental policy, environmental legislation, natural resources, rational use, surrounding the natural environment.